

Om Finnskogen och Lekvattnet historia

- nedslag i Finnskogens och Lekvattnets historia

Tiden innan Sverige kristnades

Då fanns stora delar av både Norge Sverige - och faktiskt även Värmland. Idag finns endast två viktiga och speciella saker kvar som minner från den tiden, nämligen två gränsmärken till Norge: Stakastenen i östra Varaldsjön och stenröset (numera halvön där vägen går i gränsen) i Rottnan vid Rottnemon.

Att just gränsen till Norge fortfarande är densamma är fascinerande och lika viktigt idag som då, ur ett positivt perspektiv. Men särskilt många människor bodde inte i Rottnans dalgång och ännu färre där omkring, kanske ett tjugotal totalt sett i vad som idag är Lekvattnets socken.

Digerdöden

I mitten av 1350-talet kom så den historiska hösten med digerdöden, samtidigt som klimatet blev sämre - en första känning av vad som senare kom att kallas Lilla istiden.

Sannolikt blev skogarna och Rottnadalen tomma på människor och Spättungen övergavs. Samtidigt var Glåmadalen i Norge befolkad, men området därifrån och till Klarälvsdalen var som sagt i stort sett ödemarker.

Invandringens tid

Invandringen från Savolax.

Det fanns i början av 1600-talet några äldre upparbetade gårdar såsom Långsjöhöjden, Runnsjötorp, Bogen och Bredsjötorp, och i vad som skulle bli Finnskogen hade svedjebruket börjat.

Detta skedde även på norska sidan, men norrmännen visste var gränsen hade

varit utmärkt och överenskommen med Sverige sedan 1274 och försökte driva tillbaka svenskarna över den.

Invandringen österifrån varade bara i c:a 100 år.

Nybyggningen tid

Skogen blev successivt bebyggd och i början av 1700-talet, fanns det i vad som senare skulle bli Lekvattnets socken uppemot 25 gårdar och torp, med kanske 150 innevånare.

Men livet var kärvt under Lilla istiden - det var kallt och på sätt och vis höst stora delar av året.

Utvandringens tid

För c:a 150 år sedan - mitten av 1800-talet - var befolkningen i Lekvattnets finnskog och i dalen som störst, med c:a 1250 innevånare, och kyrkan byggdes.

Men det var svårt att få bra utkomst från många av de gårdar och torp som inte låg så bra till och nu splittrades i arvskiten och blev för små för att försörja familjen.

Men andra såsom Spättungen - nu Mammola - frodades och svarade för uppförandet av en skola uppe i Ormhöjden.

Utvandringen till Amerika började och fortsatte sedan i närmare 75 år.

Men i många gårdar i bergen talades det fortfarande finska.

Vad som skulle bli en lång ny vinter hade börjat.

Krigsåren

Som så många andra delar av Sverige, hade innevånarna i Finnskogen det svårt under krigsåren, men läget under andra världskriget var lite speciellt för Finnskogen eftersom Norge ockuperades och led svårt under den tiden.

Många på den svenska delen av Finnskogen gjorde allt för att hjälpa sina grannar på andra sidan gränsen, flyktingleder skapades, mat transporterades och motståndsmän fick stöd, trots motstånd från direkta aktioner från den svenska överheten.

Moderna tiden

100 år senare - början av 1960-talet - hade befolkningen minskat och då flyttade de sista personerna bort från en svensk finngård med ursprunglig livsstil - Ritamäki.

Den sista finsktalande avled men infrastrukturen med bank, affärer och skola fanns ännu kvar.

I början av 2000-talet kom så ett befolkningsminimum.

Utflyttningen till samhällen och städer märktes också uppe i bergen där under en period det fanns inga bofast väster om Rabakkoberg, - en nästan otrolig kontrast till hur det varit 150 år tidigare.

Vintern var som mörkast.

Men den börjar nu gå mot sitt slut och liksom för tusen år sedan är det Norge håller i mycket.

Dess oljerikedomar sprider sig nu sig över gränsen i form av satsningar på Finnkulturen och Sverige satsar också.

En ny era

för besöksnäringen och de boende i Lekvattnet har börjat. I flera hus som säljs sker åretruntinflyttning.

Inte bara Finnskogssatsningen här utan också arbete i Norge är bra för Lekvattningar som ju har ganska nära till gränsen.

Vandringsleder och utsiktspunkter förbättras och öppnar sig.

Till och med en Europaväg går genom bygden och när dess sträckning ändrats kommer den att bli ännu vackrare och få människor att stanna upp.

Nya invandringen tid

Idag är de en ny tid med invandring, nya innevånare kommer flyttande in från när och fjärran, från Norge, Holland och Tyskland.

Och som alltid i Finnskogen är det de som kommer utifrån som tar med sig nya idéer, skapar ny verksamhet och får bygden att leva upp.

Finnskogen har alltid varit ett gränsland, där nya innevånare har flyttat in, och andra har flyttat ut, där kulturer har blandats och nya influenser

har förändrat bygden.

Gränsen mellan Norge och Sverige har aldrig existerat för innevånarna på Finnskogen, inte ens under den tyska ockupationen var gränsen något som klarade av att dela området.

Finnskogen har sin brokiga historia, men framtiden är ännu oskriven, det enda vi vet är att den kommer se annorlunda ut.

Den historien kommer att skrivas av de som flyttar in med nya kulturmönster och nya idéer.

Om denna text

En del av texten är från Per-Olov Rismans valborgstal 2011 på Karmenkylna.

Andra delar är från mina egna tankar om Finnskogens historia, som jag också haft äran att förmedla på ett Valborgstal några år tidigare.

Benny Ljus

- skrivet i Lekvattnet, den 3 december 2013